

ניחא

לחקר הלשון העברית ולשונות סמוכות

כינון

לחקר הלשון העברית ולשונות סמוכות

[העברית ואחיותיה]

עורכת

יהודית הנשקה

יא

תשע"ה

מכון בן-צבי לחקר
קהילות ישראל במזרח

החוג ללשון העברית
אוניברסיטת חיפה

כרך זה יוצא לאור באדיבותם של הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטת חיפה
ושל משרד החינוך – המזכירות הפדגוגית, המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח

המערכת:
מאיר בראשר
תמר צבי
דלית אסולין

עריכת לשון: סמדר כהן
הפקה: יהודית לובנשטיין-ויצטום
סדר ועימוד: יהודית שטרנברג
דפוס: גאלה קדם דפוס, א.ת. קדימה-צורן

ISSN 1565-1967

©

כל הזכויות שמורות לאוניברסיטת חיפה ולמכון בן-צבי
להזמנות: יד יצחק בן-צבי, ת"ד 7660, ירושלים 9107601
טל: 02-5398833; bookstore@ybz.org.il

תוכן העניינים

7	פתח דבר
	מגע בין לשונות ומסורות
	משה בר־אשר
11	איכה הייתה קזבלנקה לחצר הקבנה? שי מצא
26	"הנוסח המקורי בשינויים קלים" – האומנם? דוגמה להתאמת טקסט יהודי בערבית לקהל יעד שאינו יהודי מיכאל ריז'יק
41	ניקוד קהתי וניקוד ליוורנו: לשון המשנה בדורנו ולשון יהודי איטליה אורה שורצולד
55	לשון תשתית, מגעי לשון, ריבוד חברתי ומשתני לשון
	לשונות היהודים והעברית בת זמננו
	רבקה הלוי
75	"פשוט ברחה לה": פירוש מחדש של מבנה מהמקורות בהשפעת יידיש וסלכית עוז עלוני
99	מפגש הארמית החדשה של יהודי כורדיסטאן והעברית המודרנית – עדות מפיי דוברת ארמית חדשה
	העברית בת זמננו
	דלית אסולין
123	ההתנגדות הקנאית לעברית החדשה במציאות הלשונית בישראל אורי מור ואייבי סישל
133	"יש חופש מדינה בדיבור הזה": העברית הילידית והגשש החיזור
	* * *
	גבריאלה אביגור־רותם
183	מלים, מלים, מלים
189	תקצירים באנגלית

פתח דבר

מחקר הלשון העברית מרובה פנים ומרובה בעשייה. בשנת תשע"ד נתקיים באוניברסיטת חיפה הכינוס "לשונות היהודים והעברית בת-זמננו", שיוחד לתחום חשוב שעדיין הפרוץ מרובה בו, היינו "לשון וחברה". בבסיס הדיון הסוציולינגוויסטי עמדו לשונות היהודים ביחסן לעברית בת זמננו; ואף שבמסגרת זו נדונו לשונות היהודים בכללן, לשונות יהודי ארצות המזרח והמערב המוסלמי וצאצאיהם עמדו במוקד.

כרך יא של כרמלים כולל מאמרים המבוססים על ההרצאות בכינוס הזה וכן מאמרים נוספים העוסקים אף הם בסוציולינגוויסטיקה של העברית ושל לשונות היהודים. רוב המאמרים בכרך עוסקים בסוגיות פרטיות מן הערבית היהודית והלא יהודית, מארמית התרגום ומן הארמית היהודית, מן היידיש והסלכית, מ"לשון הקודש" וממסורת העברית באיטליה. מאמר אחד מציג מבט סוציולינגוויסטי כללי ורחב על העברית בת זמננו, ומאמר נוסף תורם עיון חדש על הבחירות הלשוניות והחברתיות של הלשון ה"גששית". את הכרך חותמת הסופרת גבריאלה אביגור-רותם, אשר הקשבה למילים ויצירה בהן הן מיסודות אֶמנותה. מסתה מספקת מבט לא שגרתי על הלשון העברית לרבדיה.

תקוותי שעיסוק מגוון זה בסוציולינגוויסטיקה של העברית, על רקע העיון בלשונות היהודים, יקדם את המשך המחקר והעשייה בתחום חיוני זה.

כרך זה לא היה רואה אור לולי שני ידידים גדולים של כרמלים: הפרופסור ראובן שניר, דָקן הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטת חיפה, והפרופסור מאיר בר-אשר, ראש מכון בן-צבי בשנים תשע"ד-תשע"ה. תמיכתם הנמרצת והעקבית היא שהביאה אותנו לברך על המוגמר.

אני מבקשת להודות לחברי מערכת כרמלים שהיו שותפים פעילים בגיבוש מדיניות כתב העת ובניתוב דרכו. תודה לד"ר יהודית לובנשטיין-ויצטום, המזכירה האקדמית במכון בן-צבי, על התמיכה והסיוע במאור פנים ובנפש חפצה. תודות הרבה ראויות לגב' סמדר כהן, עורכת הלשון, אשר עשתה מלאכתה בקפדנות ובידענות. תודתי נתונה אף לגב' יהודית שטרנברג על סידור ועימוד הכרך בזריזות ובמקצועיות.

יהודית הנשקה